

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın **Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet YILMAZ** tarafından Anayasa'nın 98'inci ve TBMM İçtüzüğü'nün 96'ıncı maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Mahmut DİNDAR

Van Milletvekili

İnsanların diğer canlılardan farkı, ölümlerini bir merasimle ve saygı göstererek gömmeleridir. Mezarlıkların tarihi, yerleşik yaşama geçmiş insanların tarihinden bile daha eskidir. İnsani ve tarihsel durumun yanı sıra evrensel hukuk ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin karar ve içtihatları gereği, cenazelere, mezarlara saldırı ve saygısızlık temel bir hak ihlalidir. Herkesin, ailesinin geleneklerine ve örf adetlerine uygun olarak, onurlu bir şekilde gömülme, akrabası olan veya kendisine çok yakın olan bir kişiyi defnetme, ahlaki görevlerini yerine getirme fırsatına sahip olma ve insan niteliğini gösterme, son yolculuğuna uğurlama, kederlenme, matem tutma ve ölüyü anma hakkı ile toplum ve devlet tarafından nasıl görülürse görülsün, bütün medeniyetlerde kutsal bir değeri ve hatıra sembolü olan bir mezara sahip olma hakkı vardır. Bu hak, kanunla yazılı olarak düzenlenmeyi bile gerektirmeyecek kadar doğal ve tartışmasız bir haktır. Medeni Hukuk ve ilgili mevzuat gereği; kişinin defnedileceği yere ilişkin bir irade beyanı yoksa ve varsayılan iradesi de tespit edilemiyorsa, bu durumda defnedileceği yere karar verme hakkı ve yetkisi yakınlarındır.

Ancak Türkiye'de Kürt meselesinin çözümsüz bırakılması, güvenlikçi bir yaklaşımın hakim olması ve yıllardır yoğun çatışmaların devam etmesi nedeniyle bu süreçte çatışmalar, faili meçhul cinayetler, hava bombardımanları ve diğer bazı nedenlerle yaşamını yitiren insanların cenazelerine ulaşılamamakta, cenazelere ulaşılsa bile cenazeler ailelerine hukuk dışı bir şekilde ailelerine verilmemektedir. Medeniyetler Beşiğinde Yakınlarını Kaybeden Ailelerle Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği (MEBYA-DER) ve belediyelerden edinilen bilgilere göre 2016'dan bu yana çatışmalar ve bombardıman sonucu hayatını kaybettikten sonra kimsesizler

mezarlığına defnedilen cenaze sayısı en az bin kişinin üzerindedir. Bitlis'in Yukarı Ölek (Oleka Jor) kırsalında bulunan Garzan Mezarlığı'ndan 19 Aralık 2017 tarihinde çıkarılan 264 cenaze Kilyos'taki kimsesizler mezarlığında tutulmaktadır. Söz konusu kişilerin ailelerinin birçok başvurusu yıllarca sürdürülen işlemler nedeniyle yanıtsız bırakılmakta ve on binlerce kişinin mağduriyetine ve hak ihlaline yol açmaktadır. Farklı kentlerde bulunan Adli Tıp Kurumları teşhis ve tedavi süreçlerini yıllarca tamamlayamamakta aileler bu süreçlerde daha ağır bir travmaya maruz bırakılmaktadır. Bazı cenazelerin kimlik tespiti yapılmadan "Kimsesizler Mezarlıklarına" defnedildiği ifade edilmektedir. Van doğumlu olan Kasım Kaya'nın ailesi, evlatlarının 2021 yılında yaşanan bir çatışmada yaşamını yitirdiğini, cenazenin devletin denetiminde olduğunu, bunun için iki defa DNA testine gidildiğini ancak aradan geçen yıllara rağmen cenazelerinin kendilerine verilmediğini kamuoyuna duyurmuştur. Kamuoyuna yansıyan "Agit İpek'in naaşının kargoyla annesine gönderilmesi ve ardından Annesi Halise AKSOY'a da soruşturma açılması", "Hakan Arslan'ın kemiklerinin bir torba içerisinde babasına 7 yıl sonra verilmesi" vakalarına benzer vakalar ve ölüye/cenazeye/mezarlıklara saygısızlık vakaları yoğunlaşmıştır. Son bir hafta içinde bu kapsamda yaşanan vakalara bakıldığında; 2020 yılında yaşamını yitiren Yılmaz Uzun'un cenazesi 3 yıl sonra ailesine bir kargo paketi içinde verildi. Siirt'te çocuğunun mezarını ziyaret eden bir aile mezarlığın tahrip edildiğini kamuoyuna duyurdu. Benzer bir şekilde Karayazı'da bir mezarlığa iş makinesi ile saldırıldığı kamuoyuna yansıdı. Yine cezaevinde yaşamını yitiren hasta tutuklu Şakir TURAN'ın ailesi ve yakınlarının cenazelerini inançlarına uygun bir şekilde gömmelerine izin verilmeyip cenaze merasimine müdahale edildiği gözlemlendi. Bu şekilde cenazelerin ailelere teslimi durumunda toplumsal infiale neden olunmaktadır. Yaşamını yitirmiş bu insanlara ve mezarlıklarına yapılan bu saldırılarla; evrensel ve insani olan tüm değerler hiçleştirilerek, halklar arasında kin ve düşmanlığa yol açılmaktadır. Saldırganların yasal yaptırımlara maruz kalmaları gerekirken kamu gücüyle korunduğuna dair güçlü bir kamuoyu algısı oluşmuştur.

Bu bağlamda:

- 1) 2023 yılı itibariyle Türkiye'de ailesinin ve yakınlarının başvurusuna rağmen ailesine teslim edilmeyen gerilla cenazesi sayısı kaçtır? Gerilla cenazeleri ailelerine neden teslim edilmemekte veya geç teslim edilmektedir? Bu kapsamda Van doğumlu olup 2021 yılında yaşamını yitiren Kasım Kaya'nın cenazesi ailesine ne zaman teslim edilecektir?
- 2) 2015-2023 yılları arasında çatışmalarda yaşamını yitiren ve cenazesi Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin denetiminde olan gerilla sayısı kaçtır? Bu kişilerden kaçının ailesi tespit edilmiştir? Bu kişilerden kaçının ailesine cenazeleri teslim edilmiştir?

- 3) 2015-2023 yılları arasında çatışmalarda yaşamını yitiren ve cenazesi Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin denetiminde olmayan ve uzun süredir bilgisi alınamayan asker, polis ve diğer güvenlik personeli sayısı kaçtır?
- 4) 2020 yılında yaşamını çatışmada yitiren Yılmaz Uzun'un cenazesinin ailesine teslim edilmesi neden 3 yıl geciktirilmiştir? Merhumun naaşının aileye bir kargo paketi ile verilmesinde ihmali olan kamu görevlileri hakkında bir soruşturma başlatacak mısınız? Bu konudaki yaptırımsızlık bir kamu politikası mıdır?
- 5) Türkiye'de ailesi bilinmesine ve ailesinin başvurusuna rağmen "Kimsesizler Mezarlığı'nda defnedilen kişi sayısı kaçtır? Kimsesizler mezarlıklarına kimler defnedilmektedir? Kimsesizler mezarlığında defnedilen kişilerden kaç mülteci, kaç çatışmalardan yaşamını yitirenlerdir?
- 6) Erzurum Karayazı'da, Siirt'te ve başka yerlerde mezarlıklara yapılan saldırılara dair yürütülen soruşturmalar mevcut mudur? Saldırıları gerçekleştirenler içerisinde kamu görevlilerinin oranı nedir? Saldırıları neden önlenememektedir? Önlenmesi için hangi tedbirleri alacaksınız?
- 7) Cezaevinde yaşamını yitiren hasta tutuklu Şakir TURAN'ın cenazesine yönelik saldırılara dair yürütülen bir soruşturma mevcut mudur? Ailelerin cenazelerine katılımını neden engellenmektedir?
- 8) Çatışmalarda yaşamını yitirmiş kişilerin cenazelerine, ailelerinin ulaşabilmesi ve toplumsal-dini vecibeleri ölçüsünde defin işlemleri için hangi çalışmalar yürütülmektedir?
- 9) Türkiye'de toplumsal barışın tesis edilmesi ve ölüye saygı hakkının tanınması amacıyla hangi tedbirler alınacaktır?